
PLA LELV

Les escoles
lliures de violències

Desembre 2024

Aquest document està publicat amb una llicència Creative Commons Reconeixement-NoComercial-Sense ObraDerivada 4.0.

No es permet l'ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades.

En la redacció del pla «Les escoles lliures de violències» hi han participat persones de la Direcció General de Currículum i Personalització.

L'actualització ha estat a càrrec de la Direcció General de l'Alumnat.

Agraïments

Amb aquest pla, el Departament d'Educació i Formació Professional reconeix totes les persones que han viscut algun tipus de violència en l'àmbit escolar, que han estat silenciades i han patit durant molt temps, i agraeix a tot l'alumnat i exalumnat que ha trencat el silenci, així com la lluita de les seves famílies, perquè ha empès el Departament a fer un pas endavant; també agraeix a tot el personal educatiu que ha vençut la por i ha fet costat a qui finalment patia, perquè ens ha mostrat que per educar cal el compromís amb els drets humans. I, per acabar, no vol deixar d'agrair a totes les persones i entitats que han ajudat a elaborar aquest document, perquè per construir escoles lliures de violències cal la implicació de tota la comunitat.

© Generalitat de Catalunya

Departament d'Educació i Formació Professional

Elaboració

Direcció General d'Educació Inclusiva i Benestar de l'Alumnat

1a edició

Març de 2021

Actualització

Desembre de 2024

Correcció, disseny i maquetació

L'Entrellat, SCCL

ÍNDEX

Presentació	4
Introducció	5
Les violències als centres educatius	7
Conflicte i violència: canvi de paradigma	10
Principis generals	12
Objectius	14
Intervenció	15
La prevenció primària	15
La prevenció secundària	16
La prevenció terciària	17
Formació	18
Comunicació	19
La tutoria i les persones referents per a l'alumnat	19
Un altre canal de comunicació: UsApps	20
La comunicació entre professionals	20
REVA: Registre de Violències contra l'Alumnat	21

Unitats, referents i altres equips d'intervenció	22
Unitat de Suport a l'Alumnat en situació de Violència (USAV)	22
Referents	23
Als centres educatius	24
Als serveis territorials d'Educació	25
Altres equips d'intervenció	25
La coordinació	27
Les comissions d'atenció educativa inclusiva i les comissions socials de centre	27
Els espais de coordinació locals o comarcals	27
Xarxa de coordinació territorial del pla «Les escoles lliures de violència»	28
La comissió de seguiment del pla «Les escoles lliures de violència»	28
AVALUACIÓ	30
ANNEXOS	31
Annex 1. Marc legal i compromisos de govern	31
Annex 2. Glossari	32

Presentació

L'any 2021 es va elaborar el pla «Les escoles lliures de violències» amb l'objectiu d'erradicar les violències en l'àmbit educatiu, que posava l'alumnat i el seu benestar al centre de les actuacions per garantir la protecció i l'interès superior del menor. D'aquell pla en van néixer diferents actuacions per lluitar contra tot tipus de violència, com ara la creació de la Unitat de Suport a l'Alumnat en situació de Violència (USAV), pensada per detectar i atendre aquest tipus de situacions. Des que es registren, no ha parat de créixer el nombre de casos que es donen als centres educatius, per això el Departament d'Educació i Formació Professional ha volgut actualitzar el pla amb l'objectiu que els centres educatius esdevinguin entorns veritablement segurs i garants dels drets de l'alumnat i el professorat.

L'erradicació de les violències és un repte important: les violències requereixen un abordatge prioritari per donar-hi una resposta adequada, que centri els esforços en les víctimes però també intervingui en qui les provoca, així com en l'entorn que fa que aquestes violències siguin possibles. El Govern de la Generalitat, convençut de la necessitat d'aturar aquestes violències, de la importància de la conscienciació de l'alumnat, les famílies i els professionals de l'educació, com també de la detecció precoç de qualsevol cas de violència que tingui lloc tant dins com fora dels centres educatius, i que el sistema educatiu ha de ser clau per garantir el benestar físic i emocional d'infants i joves, s'ha compromès a avançar cap a un sistema educatiu lliure de violències. Perquè la garantia del benestar de l'alumnat és una de les nostres principals prioritats per aconseguir un entorn que asseguri el seu creixement personal, educatiu i formatiu.

Aquest pla, doncs, pretén acompanyar els centres en la gestió de situacions de violència, en la prevenció, la detecció, la comunicació i la posada en marxa de les actuacions necessàries per abordar-les. Recull tots els protocols d'actuació contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya, i posa a l'abast dels centres els professionals especialistes, els equips d'intervenció i la Inspecció d'Educació, així com la Unitat de Suport a l'Alumnat en situació de Violència (USAV). Així mateix, s'ha incorporat a tots els centres del sistema educatiu de Catalunya on hi ha matriculats menors d'edat la figura de coordinació de Coeducació, Convivència i Benestar de l'alumnat (COCOBE), que és la persona que treballa en cooperació amb les direccions dels centres. Les direccions són les responsables d'activar els protocols i posar en marxa els mecanismes adients des del moment que tenen coneixement d'alguna situació de violència o de trencament de la convivència en els seus centres. Però han de poder actuar sabent que tenen la comunitat educativa fent-los costat i compten amb l'acompanyament de l'administració educativa.

Vull agrair l'actualització del pla «Les escoles lliures de violències» al conjunt de la comunitat educativa, les entitats i associacions pels drets dels infants, les forces polítiques i socials que, amb la seva voluntat i aportacions, ho han fet possible, així com a la tasca interdepartamental del Govern de Catalunya, liderada pel Departament d'Educació i Formació Professional. Espero sincerament que sigui un pla útil i alineat amb la determinació col·lectiva i compartida de construir entorns escolars on tots els infants i adolescents se sentin protegits i segurs i creixin lliures de tota mena de violència.

Esther Niubó Cidoncha

Consellera d'Educació i Formació Professional

Introducció

El llegat del segle xx en matèria de drets humans és inqüestionable. S'ha avançat com mai en la història de la humanitat en el reconeixement del conjunt de drets i llibertats inherent a la condició humana. Malgrat tot, el respecte als drets humans no està assegurat i cada dia ens arriben notícies de la vulneració de les llibertats bàsiques de les persones arreu del món, també a casa nostra.

Estem parlant de drets bàsics, fonamentals, com el dret a viure lliurement i amb seguretat que estableix l'article 3 de la Declaració Universal dels Drets Humans, el qual agafa una nova dimensió quan es tracta de garantir-lo a la part més vulnerable de la societat: la infància i l'adolescència.

Com a societat avançada se'ns fa difícil acceptar que en el nostre entorn més proper es produeixin situacions que atempten directament contra infants i adolescents, que prenen diferents formes —des del ciberassetjament fins a la violència sexual— i que tenen com a denominador comú que es tracta d'una violència envers els menors d'edat. Totes aquestes formes de violència són presents en els diferents àmbits de la nostra societat, començant per la família i acabant per l'àmbit educatiu, el qual malauradament no és aliè a aquesta realitat. Aquestes formes de violència poden succeir per acció o per omissió, per part d'adults, infants o adolescents, a la llar, a l'escola, a la comunitat, a les institucions, entre d'altres.

«Per a molts estudiants de tot el món, l'escola és un lloc perillós», segons el Manifest de la Joventut #ENDViolence, que va ser redactat per cent joves d'arreu del món i presentat en el marc del Fòrum Mundial de l'Educació que va tenir lloc el gener de 2019 a Londres. Una iniciativa impulsada per l'UNICEF en resposta a les esgarrifoses dades que alerten que la meitat dels joves pateixen violència en l'àmbit educatiu.

Així mateix, a Catalunya les dades de l'[Enquesta de convivència escolar i seguretat a Catalunya. Curs 2021-2022](#) mostren que un 84,4 % de l'alumnat considera que hi ha alumnes que pateixen violència escolar als centres educatius. A més, un 62,6 % afirma haver presenciat com algú del seu centre en patia. De l'alumnat enquestat, un 59,5 % considera que el personal docent sap el que està passant. Tanmateix, un 17,6 % del personal docent no intervé. Dels que sí que ho fan, un 30,8 % no acaben solucionant la violència.

Quan parlem de violències a la infància i adolescència en aquest pla ens referim a situacions de maltractament, negligència, violència sexual, assetjament escolar, ciberviolències, conductes d'odi i discriminació, violència masclista i LGBTIfòbia.

Malgrat la contundència de les dades, se'ns fa difícil associar la imatge dels centres educatius al concepte de violència, perquè en la immensa majoria de casos l'àmbit educatiu és un espai

segur. Però ens autoenganyem si com a societat creiem que els centres educatius són un espai de seguretat plena. Com a societat madura que som, cal reconèixer i prendre consciència que el risc zero no existeix, tampoc en l'àmbit educatiu, i que el que cal és dotar-nos de les eines necessàries per prevenir les violències i minimitzar els riscos. I tot amb el convenciment que el que donarà més confiança a la ciutadania és constatar que l'Administració actua de forma ferma i decidida envers qualsevol forma de violència que afecti, directament o indirectament, infants o adolescents.

Des de fa molt de temps el Departament d'Educació i Formació Professional duu a terme polítiques de prevenció i té a la seva disposició diferents protocols que determinen com han d'actuar els centres educatius davant d'un cas de violència. Alhora, moltes escoles i instituts han desenvolupat estratègies per prevenir i fer front a les conductes de caràcter violent. Però el degoteig constant de casos d'assetjament escolar, ciberassetjament i violències masclistes, que massa sovint s'han minimitzat i s'han tractat com a casos aïllats, ens ha obligat a fer un pas endavant i reconèixer que ens trobem davant d'un problema social de gran rellevància.

El primer pas per erradicar les violències és reconèixer-ne l'existència.

Per sort, la societat del segle XXI està trencant molts tabús propis d'una altra època i el que fa tan sols unes dècades era acceptat com a normal ara és rebutjat de ple, perseguit legalment i penalitzat socialment. Aquest canvi social, mogut en bona part per l'emancipació de les dones, el qüestionament de les estructures patriarcals i la cerca d'unes de noves, obre una oportunitat per ajudar qui ha patit violència a trencar un silenci que ha contribuït a invisibilitzar-la en els centres educatius i a perpetuar la impunitat de qui ha comès l'agressió.

I és que durant molt temps no hem vist la violència en els centres educatius. Potser perquè les persones adultes no hem prestat prou atenció als diferents indicadors, tant psíquics com físics, que es donen en qui pateix la violència o no hem generat la confiança suficient perquè qui pateix aquesta situació ens pugui explicar el que li passa amb la certesa que ens creurem el seu relat i farem alguna cosa al respecte, i que qui exerceix la violència no quedarà impune.

Històricament, s'han tolerat actuacions i actituds inacceptables per a una societat que s'autoreconeix com a democràtica. Durant molts anys, la nostra societat ha silenciats casos de violència sexual, i quan algú s'ha atrevit a verbalitzar-los o comunicar-los, s'ha evidenciat que eren coneguts per tothom però que ningú va fer mai res per impedir-los.

De la mateixa manera, sovint s'han menystingut casos greus d'assetjament, racisme o homofòbia atribuint-los a «criaturades».

Aquest patró, el silenci de qui viu la violència, és comú en la majoria de violències que es poden produir o detectar en els centres educatius, des de l'assetjament escolar fins a la violència sexual a menors, passant per la violència masclista entre l'alumnat, el racisme i l'homofòbia, entre d'altres.

La violència, sigui del tipus que sigui, és una vulneració de drets fonamentals. La millor seguretat és saber actuar i fer-ho amb transparència. Els centres educatius que garanteixen seguretat i protecció no són aquells que diuen que no tenen casos de violències, sinó els que poden garantir a l'alumnat i a les seves famílies que sabran actuar si es dona qualsevol cas de violència, és a dir, que obriran el protocol.

En compliment de l'Acord GOV/97/2017, de 18 de juliol, pel qual s'aprova el Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya, i de la Moció 64/XII de 2019 del Parlament de Catalunya, sobre la protecció dels infants i adolescents als centres educatius, el Departament d'Educació va elaborar el 2021 el pla «**Les escoles lliures de violències**» per erradicar les violències en l'àmbit educatiu. Aquest 2024 s'ha procedit a una actualització del pla, d'acord amb el seu desplegament, les necessitats detectades i la normativa vigent.

Les violències als centres educatius

És funció del Departament d'Educació i Formació Professional garantir el dret de totes les persones a una educació de qualitat, un dret que, sens dubte, va més enllà de la garantia en l'accés a l'escolarització i la gratuïtat de l'ensenyament obligatori.

L'article 90 de la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats de la infància i l'adolescència, encomana a les administracions públiques impulsar el desenvolupament d'actuacions adreçades al conjunt de la comunitat educativa que permetin prevenir, detectar i erradicar el maltractament als infants i adolescents, els comportaments violents, l'assetjament escolar i la violència masclista.

Dins de l'àmbit de les violències masclistes, la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista (modificada per la Llei 17/2020, del 22 de desembre) especifica que la violència en l'àmbit educatiu és qualsevol tipus de violència que es produeix en l'entorn educatiu entre els membres de la comunitat educativa. Es pot produir entre iguals, de major d'edat a menor d'edat o viceversa. Inclou l'assetjament, l'abús sexual i el maltractament físic, sexual, psíquic o emocional. Entre aquestes violències n'hi ha que es produeixen per raó de gènere o d'identitat sexual.

La Llei 11/2014, del 10 d'octubre, per garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia, explicita en l'article 12, pel

que fa a educació, que s'ha de vetllar per la conscienciació i la prevenció de la violència per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere, i oferir mecanismes als centres perquè detectin situacions de discriminació o exclusió de qualsevol persona per les dites raons. L'article 2 de la Llei 12/2009, del 10 de juny, d'educació, estableix que els principis pels quals s'ha de regir el sistema educatiu són, entre d'altres, la transmissió i la consolidació dels valors propis d'una societat democràtica: la llibertat personal, la responsabilitat, la solidaritat; el respecte i la igualtat; la inclusió escolar i la cohesió social; el foment de la pau i el respecte dels drets humans, i la coeducació i el foment de la igualtat real i efectiva entre homes i dones.

L'article 33.1 de la mateixa llei estableix que el Govern i el Departament han d'adoptar les mesures necessàries per prevenir les situacions d'assetjament escolar i, si s'escauen, afrontar-les de manera immediata per assegurar en tot cas als afectats l'assistència adequada.

L'article 12 de la Llei 4/2023, de 28 de febrer, per a la igualtat real i efectiva de les persones trans i per a la garantia dels drets de les persones LGTBI estableix que les administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, continuaran impartint formació inicial i continuada al personal al seu servei sobre diversitat en matèria d'orientació sexual, identitat sexual, expressió de gènere i característiques sexuals, sobre diversitat familiar i sobre igualtat i no discriminació de les persones LGTBI, amb especial atenció al personal que presta els seus serveis en l'àmbit de l'educació, entre d'altres.

Gràcies als feminismes sabem que les relacions abusives no són fets puntuals, que la reiteració i la durada en el temps d'aquestes violències són consubstancials a la concepció masclista de les relacions, que al seu torn ho és de la concepció patriarcal de l'ordenament social. Tal com veiem als textos d'Angela Davis¹, per exemple, la violència és una eina de control social que s'utilitza per mantenir estructures de poder desiguals i perpetuar l'opressió sobre determinats grups. Nerea Barjola, per la seva banda,² incideix en el fet que les violències responen a patrons que es reproduïxen per aquesta concepció patriarcal de l'ordenament social que fomenta les relacions masclistes i abusives. És per això que les violències requereixen un abordatge sistèmic i especialitzat que doni una resposta adequada i centri la mirada en qui les pateix, sense deixar d'intervenir en qui les provoca —sigui un alumne/a o una persona adulta— i en l'entorn que fa que sigui possible, dins i fora del centre. Una intervenció errònia en aquests casos provoca danys irreparables a qui les pateix.

.....

1 Angela Davis, *Mujeres, raza y clase*, Madrid, Akal, 1981; Angela Davis, *La libertad es una batalla constante. Ferguson, Palestina y los cimientos de un movimiento*, Madrid, Capitán Swing, 2014.

2 Nerea Barjola, *Microfísica sexista del poder*, Barcelona, Virus, 2018.

Cal esmentar que les formes de la violència en els centres educatius són múltiples. Actualment, la violència virtual és molt freqüent i afecta un 84% d'infants i adolescents.³ Entre qui les pateix, predominen les noies. Les formes són diverses: el ciberassetjament escolar (*cyberbullying*), la ciberseducció de menors (*grooming*), l'exposició involuntària a material sexual, la pornodifusió no consentida (*sexpreading*), l'extorsió, la violència en línia en la parella, la gravació i difusió d'abusos i agressions (*happy slapping*), la incitació a conductes nocives o l'exhibicionisme, entre d'altres.

Totes les recomanacions apunten la necessitat de no abordar la violència en línia com un fenomen aïllat, ja que pot ser l'indicador d'una violència prèvia en el món físic, i a la inversa. La formació en l'ús segur i responsable d'Internet i les xarxes socials ha d'estar integrada (amb contingut propi) en una bona educació sexual integral.

Alhora, totes les recomanacions internacionals, la mateixa Llei 12/2009, del 10 juliol, d'educació, així com el Llibre blanc de la prevenció de les violències masclistes, aprovat per l'acord de Govern GOV/235/2023, de 21 de novembre de 2023, aborden la coeducació com l'acció principal per a l'assoliment de la igualtat efectiva de dones, homes i persones no binàries, i també per a l'erradicació de tota forma de violència masclista.

L'Administració educativa, per fer efectiu **el principi de coeducació**, l'ha incorporat de forma transversal en els decrets curriculars, tant en el Decret 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil, com en el Decret 175/2022, de 27 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació bàsica.

Així, el disseny del currículum parteix de la coeducació i incorpora la perspectiva de gènere de manera transversal, element clau per fer efectiva l'educació integral de les persones, trencar amb els estereotips de gènere i l'assignació de rols en funció del sexe, i superar tota mena de desigualtats i discriminacions.

L'acció a través del currículum és l'eix principal en matèria de coeducació i de lluita contra les violències.

.....
³ Unicef i ONU, *Global status report on preventing violence against children 2020*: <https://www.unicef.org/media/70731/file/Global-status-report-on-preventing-violence-against-children-2020.pdf>

Conflicte i violència: canvi de paradigma

L'informe Delors⁴ (1966) considera aprendre a conviure amb els altres com un dels quatre pilars fonamentals de l'educació. Els processos educatius poden ajudar a desenvolupar el respecte per les altres persones, les seves cultures i els seus valors espirituals, així com a la construcció de les capacitats per afrontar els projectes acadèmics i socials comuns i a resoldre pacíficament els conflictes. Els espais de convivència en el marc dels centres educatius són una oportunitat per a aprendre a viure amb els altres.

Sovint, però, el concepte de convivència escolar es fa servir per designar qualsevol dels fenòmens relacionals entre l'alumnat, també la violència. Des d'aquesta perspectiva, la convivència escolar pren una connotació negativa centrada en la implantació de mesures de control punitiu o en la prevenció de les violències que es donen en el marc dels centres educatius. Aquesta perspectiva s'allunya de l'oportunitat que ofereixen aquestes situacions, com a espai privilegiat per apuntalar i gestionar una convivència positiva entre les persones de la comunitat educativa a partir de pràctiques pedagògiques inclusives, equitatives i participatives que abordin de manera constructiva el conflicte.

El conflicte és un element inherent a les relacions humanes i esdevé necessàriament una oportunitat d'aprenentatge. Des d'aquesta perspectiva, **el conflicte no s'ha d'erradicar** sinó que s'ha de gestionar educativament per aprendre a viure en comunitat i en relació amb els altres. Quan parlem de convivència parlem de la possibilitat d'ajudar l'alumnat a desenvolupar-se com a individus i, fins i tot, de la possibilitat que esdevinguin agents transformadors de la societat en l'exercici de la seva ciutadania.

Chávez⁵ (2018) també proposa una delimitació del concepte de convivència des d'una perspectiva dels drets humans. A més, de Delors en destaca la importància d'aprendre a viure conjuntament, i considera que als centres educatius cal crear oportunitats per construir una relació pedagògica no autoritària entre professorat i alumnat, que promogui la resolució no violenta dels conflictes i l'autonomia moral de l'alumnat.

El bon tracte, la igualtat de drets, el respecte a la diversitat, l'equitat, la justícia, la convivència solidària i el desenvolupament de capacitats per a la resolució no violenta de conflictes són principis prioritaris en aquest enfocament.

.....
4 Jacques Delors, «Los cuatro pilares de la educación», a *La educación encierra un tesoro. Informe a la UNESCO de la Comisión internacional sobre la educación para el siglo XXI*, Madrid, Santillana/UNESCO, 1996, pp. 91-103.

5 María Concepción Chávez Romo, «Enfoques analíticos y programas educativos para gestionar la convivencia escolar en México», a *Revista Posgrado y Sociedad*, vol. 2, núm. 16, 2018, pp. 1-18.

En canvi, quan parlem de violència ens referim a **fer ús de la força o del poder** per malmetre l'altre. Es tracta de conductes no pacifistes, no amistoses, sinó bel·ligerants i agressives. Una bona intervenció en l'àmbit de la convivència pot prevenir l'aparició de la violència detectant i acollint-ne les primeres manifestacions.

El conflicte és present en la convivència i també en situacions de violència. Però la violència i la convivència deriven de plantejaments conceptuals diferents i requereixen tractaments diferenciats. Segons com abordem el conflicte, aquest pot derivar en situacions de violència, i si tractem la violència com un problema de convivència no només no donarem resposta a l'alumnat que pateix sinó que no actuarem com a adults que protegeixen i garanteixen el benestar dels menors.

Moltes violències passen sense que hi hagi una alteració de la convivència escolar i sovint són «una lliçó quotidiana a l'escola», tal com reconeix l'informe #ENDViolence.⁶ Per aquest motiu, és indispensable crear espais compartits entre l'alumnat i l'equip docent per revisar conductes, actituds i formes relacionals.

El pla «Les escoles lliures de violències» dona resposta a totes les situacions de violència en l'àmbit educatiu i està incidint en un canvi de paradigma en el model d'intervenció, abordant la violència i la convivència des de plantejaments volgudament diferenciats. Es parteix del principi que **no es poden tractar les violències com un problema de convivència**, amb el convenciment que el que donarà més tranquil·litat i confiança als i les menors, les seves famílies i la comunitat educativa no és fer veure que no hi ha violència als centres educatius, sinó l'existència de mecanismes adequats que garanteixin que l'Administració actua de forma clara i contundent davant de qualsevol cas de violència.

Els centres educatius són clau en la prevenció de qualsevol mena de violència i tenen una responsabilitat cabdal en la seva detecció i en la intervenció que es produeixi en l'àmbit educatiu, així com en la detecció i acompanyament de l'alumnat que passa per situacions de violència fora de l'àmbit educatiu. També esdevenen essencials en la reparació integral, perquè poden oferir garanties de no repetició.

.....

⁶ Segons el Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2017.

Principis generals

Les situacions de violència que es donen en l'àmbit educatiu poden ser entre adults, entre adults i menors o entre menors. L'objecte del pla és la **prevenció, intervenció i seguiment de les violències que afecten l'alumnat**. Es tracta d'un pla que posa el benestar de l'alumnat al centre de les actuacions que se'n desprenen per garantir la seva protecció i el seu interès superior. Inclou una avaluació objectiva de la realitat d'aquestes violències, compartida amb entitats del sector i la comunitat educativa.

Primer

L'interès superior del menor (l'alumnat al centre de totes les actuacions): l'interès superior de l'infant o adolescent ha de ser el principi inspirador i bàsic de les actuacions públiques (article 5 de la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència). L'alumnat tant pot rebre violència com exercir-la. Són situacions que requereixen una actuació ben diferenciada i acurada per tal de no provocar una victimització secundària. Cal acabar amb les pràctiques que posen el focus només en l'alumnat que rep la violència i que fan que l'única via d'aturar-la sigui canviar-lo de centre educatiu.

Segon

El bon tracte com a indicador de protecció: la correcta relació del professorat amb l'alumnat i la comunitat educativa s'ha d'ajustar amb consciència del rol que ocupa i de la seva responsabilitat. És important que tot professional del centre estableixi una bona relació de confiança tant amb l'alumnat com amb els companys o companyes, i que tingui coneixement dels límits en els quals s'opera. El bon tracte entre les persones esdevé un indicador fonamental d'un entorn segur i de protecció envers l'alumnat, ja que reflecteix el respecte, l'empatia i l'absència de violència.

Tercer

Un llenguatge comú i unes voluntats compartides: d'una banda, cal saber discernir clarament el que és i no és susceptible de ser definit com a violència, excloent d'aquest àmbit d'intervenció tot el que és evolutiu en relació amb el desenvolupament de l'alumnat, com ara les conductes exploratòries de la pròpia sexualitat.

Quart

La celeritat en l'actuació: cal vetllar per la celeritat de les intervencions per tal d'abordar amb la urgència necessària totes les violències. Cal planificar prèviament l'abordatge adequat i específic, de manera que la resposta sigui immediata i faci possible una atenció adequada que eviti l'increment del risc o de la victimització, tal com expressa la Llei 17/2020 de la violència en l'àmbit institucional. En aquest sentit, cal incorporar la diligència deguda com a principi d'actuació de l'administració educativa davant les violències que s'esdevenen als centres.

Cinquè

Les regles clares i per a tothom: cal establir uns circuits clars per tal que cap persona quedi indefensa davant la violència i cap violència quedi impune.

Sisè

Les escoles, edificis segurs: cal crear entorns segurs i saludables que promoguin el benestar de l'alumnat. La construcció dels edificis escolars, espais de joc, passadissos, aules i banys han de seguir criteris que permetin crear entorns d'aprenentatge segurs, amb opcions de gènere neutre i il·luminació i transparència adequada.

Objectius

És missió del pla «Les escoles lliures de violències» prevenir, detectar, notificar, derivar i coordinar les actuacions per abordar les violències en el marc educatiu. L'àmbit d'aplicació d'aquest pla són tots els centres públics i privats sostinguts amb fons públics que conformen el servei d'educació de Catalunya.

Els objectius que persegueix aquest pla són:

- Establir un **circuit clar** per a l'abordatge dels casos de violències en l'àmbit educatiu.
- Establir **canals clars** adreçats a tota la comunitat educativa per comunicar les violències.
- Garantir l'eficiència de les mesures de **prevenció, detecció i comunicació** dels possibles casos de violència.
- Reconèixer a qui pateix la violència, oferir-li protecció i atenció especialitzada i personalitzada, i assegurar la reparació dels danys causats.
- Evitar la doble victimització en l'atenció de l'alumnat que ha patit una violència.
- Garantir el suport jurídic i l'acompanyament institucional a les parts implicades.
- Mostrar tota la **contundència de l'Administració** envers qui ha exercit la violència.
- Establir mecanismes de **control i seguiment** de les eines emprades per erradicar les violències en els centres educatius.
- Actuar amb transparència per traslladar a la ciutadania la confiança que s'ha actuat de forma clara i contundent en qualsevol cas de violència envers els infants o adolescents.

Intervenció

A través del pla «Les escoles lliures de violències», el Departament reorganitza i aglutina diferents programes i actuacions ja existents i crea noves propostes. Aquestes propostes aborden la detecció, la comunicació, l'avaluació, el tractament i seguiment de les violències en tres nivells d'intervenció: **la prevenció primària, la prevenció secundària i la prevenció terciària.**

La prevenció, tal com diu el preàmbul de la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, és el conjunt d'actuacions socials destinades a preservar l'infant o l'adolescent de les situacions que són perjudicials per al seu desenvolupament integral o per al seu benestar.

La prevenció primària

Intervencions adreçades a reduir la incidència de les violències. Són programes, formacions i actuacions a dur a terme quan encara no han aparegut les violències i volem evitar que ho facin. Aquestes actuacions poden ser comunitàries (adreçades a tot l'alumnat o comunitat educativa) o centrades en etapes educatives o específiques (adreçades a col·lectius més vulnerables o de més risc):

Implementació d'accions i activitats dirigides a conscienciar la comunitat educativa sobre qualsevol tipus de violència i a minimitzar els factors de risc. Aquestes activitats i mesures han de preveure les característiques dels infants i adolescents amb discapacitat intel·lectual o amb problemes de salut mental.

- Desplegament de la coeducació i la perspectiva de gènere dels decrets curriculars i del model d'educació sexual integral.
- Difusió dels programes d'innovació pedagògica #AquíProuBullying i Enfocament Restauratiu Global de prevenció, detecció i intervenció davant l'assetjament escolar.
- Incorporació de la perspectiva de gènere i la prevenció de les violències al projecte de convivència escolar.
- Implementació a tots els centres educatius del programa «Salut i Escola» per a la promoció de la salut i la prevenció de situacions de risc.
- Incorporació de la perspectiva de gènere en la construcció dels centres escolars.

La prevenció primària s'està abordant mitjançant diferents programes del Departament d'Educació i Formació Professional.

La prevenció secundària

Intervenció en les primeres fases d'aparició de les violències per evitar que s'agreugin. Recull de totes les actuacions orientades a escurçar la durada de l'exposició a la violència. Requereix un abordatge multidisciplinari i especialitzat per donar una resposta adequada i integral (mèdica, psicosocial, judicial...) a qui l'ha patit, especialment en el cas de les violències sexuals.

La prevenció secundària són intervencions orientades a reduir la prevalença de les violències.

Com més aviat es detectin, més possibilitats hi ha d'aturar les violències i de minimitzar-ne l'impacte que pot produir en les persones afectades. La millor prevenció secundària és l'actuació i l'aplicació dels protocols corresponents.

Cal tenir present que qualsevol forma de violència és un maltractament. Per això, l'alumnat que hagi viscut situacions de violència necessitarà suport específic i s'haurà de respectar i preservar en tot moment la seva privacitat i la confidencialitat de les dades vinculades.

Els protocols d'actuació contra el maltractament a infants i adolescents a Catalunya i els protocols interns d'actuació i comunicació del Departament d'Educació i Formació Professional en l'àmbit de violències, que es dicten en compliment de la normativa bàsica i són de compliment obligat, són els següents:

- **[Protocol de prevenció, detecció, notificació, derivació i coordinació de les situacions de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu, entre els departaments de Treball, Afers Socials i Famílies, i Ensenyament](#)**
- **[Protocol d'actuació davant de qualsevol tipus de violència en l'àmbit educatiu](#)**
- **[Protocol d'actuació amb menors de catorze anys en situacions de conflicte o comissió d'una infracció penal](#)**
- **[Procediment d'intervenció en cas de faltes greument perjudicials per a la convivència](#)**

L'aplicació d'aquests protocols i l'adequat desenvolupament de les intervencions requereixen l'assessorament, l'acompanyament i la implicació de diferents professionals. Per aquest motiu,

l'abordatge de les violències comptarà amb referents als centres educatius i als Serveis Territorials. També serà necessari que hi hagi referents que garanteixin l'atenció immediata, la coordinació, la derivació a altres serveis (socials, judicials, de protecció a la infància) i el seguiment dels casos. A més, el Departament d'Educació i Formació Professional compta amb una unitat específica, la ja esmentada USAV (Unitat de Suport a l'Alumnat en situació de Violència), per acompanyar en el desplegament de les actuacions referides.

La prevenció terciària

Accions que tenen com a objectiu reduir les seqüeles derivades de l'experiència traumàtica viscuda i les conseqüències negatives que les violències han provocat en l'alumne/a que l'ha viscut. Serà el personal docent qui, en la majoria de les violències detectades en l'àmbit educatiu, haurà d'acollir i escoltar els relats dels alumnes sense revictimitzar, així com fer-ne un seguiment. És per això que cal que tingui la formació adequada per atendre aquestes situacions i que pot comptar amb el suport de la USAV en qualsevol fase del procés. Així mateix, és necessari que efectuï les derivacions als serveis especialitzats, en funció de cada cas, per tal que l'alumnat rebi l'atenció psicològica que requereixi per reduir l'impacte de la situació viscuda i que es coordini amb els diferents professionals que intervinguin en l'abordatge de la violència.

Tot i que aquestes actuacions principalment estan orientades a l'àmbit del centre escolar, la prevenció terciària ha de preveure també accions adreçades a tota la comunitat educativa. Atès que l'impacte de les violències afecta tant dins com fora del centre educatiu i que les famílies també han de tenir un paper clau per treballar i desenvolupar el bon tracte, cal considerar una tasca col·lectiva l'abordatge, gestió i superació positiva d'aquestes situacions.

Formació

L'article 35.1 de la Llei orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant la violència estableix que tots els centres educatius, independentment de la seva titularitat, han de comptar amb un/a coordinadora/a de benestar i protecció de l'alumnat.

En aquest sentit, el Departament d'Educació i Formació Professional ha incorporat la figura del coordinador o coordinadora de Coeducació, Convivència i Benestar de l'alumnat (COCOBE) a tots els centres del sistema educatiu de Catalunya on hi ha menors d'edat que han cursat matrícula. La seva funció és la de treballar conjuntament amb la direcció del centre, impulsar la coeducació en la comunitat educativa, promoure la convivència positiva en el centre educatiu, vetllar pel benestar emocional de l'alumnat i protegir-lo davant de situacions de violència.

Totes les persones que ostenten aquest càrrec han de rebre una formació de 30 hores amb unes sessions síncrones i altres de treball asíncrona. La formació bàsica aporta coneixements de les funcions d'aquesta figura així com sobre coeducació, convivència positiva, abordatge de les violències i benestar emocional.

Això no obstant, i tal com s'ha comentat més amunt, en la majoria de les situacions de violència detectades en l'àmbit educatiu pot ser qualsevol professional del centre educatiu qui' hagi d'acollir i escoltar els relats de l'alumnat. És per aquest motiu que el pla «Les escoles lliures de violències» considera fonamental **la formació de les persones de referència**, perquè han de poder observar els canvis sobtats de conducta que presenten infants i adolescents en situació de violència, des del punt de vista emocional, somàtic i d'aprenentatge. Només així podran informar amb celeritat les direccions dels centres, que són les encarregades d'obrir el protocol, liderar les actuacions i efectuar les derivacions que escaiguin.

El pla «Les escoles lliures de violències» preveu formar el personal docent, el personal d'administració i serveis, els professionals d'atenció educativa (PAS i PAE) i altres membres de la comunitat educativa per tal de transformar i millorar la detecció i l'acompanyament de les situacions de violència. Alhora, preveu evitar actuacions fetes de bona fe però nocives per a la protecció de qui pateix la violència.

La formació ha d'incloure la identificació d'experiències de bones pràctiques i estendre-les a tot el sistema educatiu.

Comunicació

La comunicació és un dels puntals de tota actuació preventiva davant qualsevol situació de violència. Per una banda, necessitem obtenir informació de les persones que estan patint la situació de violència (tant de l'alumne/a com de les seves famílies), de manera que és clau possibilitar diferents canals de comunicació. Per altra banda, des del centre educatiu s'ha de traslladar aquesta informació als diferents agents que poden intervenir en l'abordatge de la situació i registrar la situació i les actuacions al Registre de Violències contra l'Alumnat (REVA).

Per garantir que la comunicació s'assoleix de manera àgil i eficaç, el pla preveu diversos canals:

- La tutoria i les persones referents per a l'alumnat: tutor/a, coordinador/a de Coeducació, Convivència i Benestar de l'alumnat (COCOBE) i altres perfils professionals.
- El telèfon 900 92 30 98 i el correu electrònic usav.educacio@gencat.cat (**USAV**).
- La UsApps i el xatbot que porta incorporat.
- El Registre de Violències contra l'Alumnat (REVA).

La tutoria i les persones referents per a l'alumnat

La manca de comunicació i el silenci que acompanya les violències contribueix a perpetuar-les i normalitzar-les. El silenci pot ser per a alguns infants i adolescents una estratègia de protecció: «Si no ho dic, és que no és real». També pot passar que es mantingui el silenci per por a ser el *xivato* de la classe, per amenaces, per por a ser exclòs del grup o, fins i tot, per una suposada lleialtat a la persona que infligeix el mal, sigui perquè és algú amb autoritat o algú proper i estimat. El silenci, però, allarga la violència i impedeix rebre l'ajuda necessària.

Que el professorat mantingui una relació propera amb els alumnes esdevé un element protector. Així mateix, que mantingui contacte amb les famílies pot facilitar la comunicació i la prevenció de possibles situacions de risc. Els docents han de tenir la capacitat de crear aquests espais de confiança que permeten que l'alumnat s'hi pugui adreçar en cas de necessitat: quan hi ha una persona adulta de confiança, l'alumne pot comunicar amb més facilitat la situació de violència i obtenir ajuda.

Tot el personal que treballa al centre es pot convertir en referent per a l'alumnat i ha de rebre, per tant, la formació necessària per esdevenir garant de la protecció dels menors quan s'hi adrecin explicant situacions de violència viscudes, dins o fora del centre educatiu.

És desitjable que l'alumnat trobi adults de confiança a tots als centres educatius, però en qualsevol cas cal proporcionar-li altres **mitjans fiables, accessibles i inclusius per comunicar** casos d'assetjament, agressió sexual o qualsevol forma de violència física, psicològica, emocional, verbal i no verbal. Aquests mitjans han de servir tant a qui rep la violència com als seus companys i companyes perquè si coneixen qualsevol situació de violència en l'àmbit educatiu, la puguin comunicar i es pugui aturar.

Per això, la implantació del pla «Les escoles lliures de violències» va acompanyada de la posada en marxa d'un canal d'alerta adreçat a qualsevol persona de la comunitat educativa que hagi patit o tingui coneixement d'una situació de violència. Aquest canal s'anomena UsApps i és l'eina de la qual se serveix el Departament d'Educació i Formació Professional per atendre totes les peticions i promoure la consciència social contra les violències.

Un altre canal de comunicació: UsApps

És una aplicació web del Departament que permet comunicar d'una forma fàcil, intuïtiva i eficaç les situacions de violència que pot viure qualsevol alumne/a d'arreu de Catalunya.

La **UsApps** és el canal de comunicació que pretén visibilitzar les violències naturalitzades als centres educatius, identificar-les i actuar-hi per protegir infants i adolescents. Té l'objectiu de donar veu a les persones afectades, trencar el silenci i l'aïllament en què viuen, garantir la confidencialitat i iniciar la intervenció específica.

La pot utilitzar l'alumnat, l'exalumnat i tota la comunitat educativa, tant si és una persona que viu directament la situació de violència com si n'és testimoni.

A més, hi ha incorporat un **xatbot** amb el propòsit de generar un espai de confiança i crear un vincle d'ajuda i escolta. Aquest sistema vetlla per protegir les dades de les persones que es posen en contacte amb la USAV i de les afectades per la situació de violència.

El **xatbot** és atès per professionals especialitzats i l'horari d'atenció és de 8 a 19 hores els dies laborables. Durant el mes d'agost l'horari és de 8 a 15 hores. S'hi pot accedir a través d'aquest [enllaç](#).

Els dies 24 i 31 de desembre i festius nacionals i locals de Barcelona, el servei romandrà tancat.

Quan el servei està tancat, es deriva l'atenció al servei d'Infància Respon (116 111).

La comunicació entre professionals

La comunicació fa referència també a la transmissió de la informació entre professionals d'una possible situació de violència dins del centre educatiu o fora, per tal d'abordar-la i oferir una protecció integral a qui la pateix.

Aquest nivell de comunicació és una obligació legal de la ciutadania i del o la professional i s'ha de fer en tots els casos, tal com recull l'article 100 de la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència.

La comunicació dels casos, quan es produeixen o hi ha indicis que es poden estar produint, ha d'activar la implicació i la intervenció coordinada de diferents agents.

Cal tenir en compte que la complexitat de les situacions de violència a què han de donar resposta les direccions dels centres educatius requereix el suport específic d'altres professionals experts. La intervenció davant els casos de violència no pot recaure mai en una sola persona.

Detectar una violència és una condició indispensable per tal de poder intervenir i abordar-la, però cal que vagi precedida de les conseqüents comunicacions així com d'una bona coordinació entre els diferents professionals i efectuar les derivacions que siguin necessàries. Per evitar la violència institucional és imprescindible actuar amb la diligència deguda, és a dir, sense dilacions i evitant la revictimització.

En aquest sentit, cal l'assistència de persones expertes que acompanyin i assessorin la intervenció davant les sospites i garanteixin les actuacions a dur a terme, tal com recull el Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya.

Per això, en el marc d'aquest pla el Departament d'Educació i Formació Professional ha posat en funcionament la **Unitat de Suport a l'Alumnat en situació de Violència (USAV)**, que ha de guiar i assessorar els centres educatius sobre com abordar les diferents violències.

REVA: Registre de Violències contra l'Alumnat

El Registre de Violències contra l'Alumnat (REVA) és una base de dades creada el 2023 pel Departament d'Educació. Es tracta d'una eina oferta a la comunitat educativa per registrar totes les situacions de violències que rep l'alumnat.

Els objectius principals del REVA són facilitar la gestió dels casos de violència, unificar els criteris d'actuació segons els protocols, registrar tots els casos de violència de Catalunya i protegir les dades personals altament confidencials.

Tot i que el gestiona l'equip de la USAV (Unitat de Suport a l'Alumnat en situació de Violència) de la Direcció General de l'Alumnat i disposa de diferents perfils d'accés, el REVA pretén ser una eina pròpia dels centres educatius. Una de les funcionalitats a destacar és la comunicació directa del centre amb la Inspecció educativa i la USAV perquè pugui rebre acompanyament quan hi ha algun cas de violència.

És molt important la detecció, l'abordatge i l'acompanyament en les situacions de violència perquè les situa com un fenomen comunitari i transversal als diferents municipis de Catalunya, i no com una realitat aïllada, i posa de manifest la centralitat de la formació del personal educatiu, així com la necessitat de comptar amb recursos específics per al treball en xarxa.

Unitats, referents i altres equips d'intervenció

El pla «Les escoles lliures de violències», per al seu adequat funcionament, defineix i incorpora professionals de referència així com unitats d'atenció i equips d'intervenció.

Totes les persones referents, les unitats i els equips d'intervenció tractaran les dades de forma confidencial, amb un nivell de protecció alt, atès que són dades altament sensibles.

Unitat de Suport a l'Alumnat en situació de Violència (USAV)

L'any 2021 el Departament d'Educació va posar en funcionament la **Unitat de Suport a l'Alumnat en situació de Violència (USAV)**, que l'any 2022 passa a dependre de la Direcció General de l'Alumnat, ubicada als Serveis Centrals del Departament d'Educació. La USAV ha d'actuar com a garant de l'Administració educativa i ha d'assegurar-se que els centres educatius posen en marxa totes les actuacions requerides d'acord amb els protocols establerts.

La USAV inicia la seva atenció mitjançant el telèfon 900 923 098 i el correu electrònic usav.educacio@gencat.cat i acull totes les verbalitzacions de violència que pugui estar vivint o hagi viscut algun alumne o alumna tant dins com fora del centre educatiu. Així mateix, contacta amb el centre educatiu per acompanyar-lo en l'abordatge d'aquesta violència a través de l'activació dels protocols corresponents.

Són funcions d'aquesta unitat:

- Atendre les persones que viuen o presencien una situació de violència tant dins com fora del centre educatiu, tot acollint el seu relat, ja siguin professionals de l'educació, famílies o alumnes.
- Assessorar i acompanyar les direccions dels centres, els equips d'assessorament i orientació psicopedagògica (EAP), l'orientació educativa, la tutoria, la mestra d'educació especial, entre d'altres, per a l'activació dels protocols i la presa de decisions en les primeres accions de resposta.
- Activar els EICA (Equips Itinerants de Contenció i Assistència) als centres educatius que ho requereixin.
- Coordinar-se amb els referents del pla «Les escoles lliures de violència» (LELV) dels Serveis Territorials.

- Fer seguiment dels casos detectats, de l'acompliment dels protocols i les actuacions necessàries en cada un dels casos amb els professionals que estan intervenint i amb les famílies i alumnes, si s'escau.
- Registrar les actuacions pròpies de la unitat al REVA.

L'horari d'atenció de la USAV és de 8 a 19 hores els dies laborables. Durant el mes d'agost l'horari és de 8 a 15 hores. Els dies 24 i 31 de desembre i els festius nacionals i locals de Barcelona el servei romandrà tancat. Fora d'aquest horari, cal adreçar-se al servei d'Infància Respon (116 111).

Referents

Aquest pla requereix la complicitat i col·laboració de persones referents que sigui pel seu nivell jeràrquic o per la seva tasca professional tenen un paper cabdal en la protecció contra les violències als centres educatius.

Les persones de referència compten amb formació especialitzada en perspectiva de gènere i en detecció de violències masclistes.

Aquestes persones de referència estan distribuïdes territorialment, dins i fora dels centres educatius, de la forma següent:

Dins dels centres educatius

- El director o directora del centre educatiu
- El coordinador o coordinadora de Coeducació, Convivència i Benestar de l'alumnat (COCOBE)
- El o la referent de violència zero de l'alumnat
- L'impulsor o impulsora de la igualtat del Consell Escolar

En els serveis territorials

- El o la referent d'Inspecció d'Educació
- El coordinador o coordinadora dels serveis educatius dels serveis territorials
- El o la referent de violències dels serveis territorials

Als centres educatius

Tot el personal docent i tot el personal d'atenció educativa dels centres educatius té atribuïdes les funcions pròpies de protecció contra el maltractament a infants i adolescents.⁷ D'acord amb aquesta regulació i amb la responsabilitat d'atenció a l'alumnat, tot el personal docent i d'atenció educativa ha de ser referent davant qualsevol indicati de violència i s'ha d'adreçar a la direcció del centre perquè pugui intervenir i fer-ne el seguiment.

Per tant, amb la finalitat de disposar de persones formades i sensibilitzades per portar a terme les actuacions que es deriven dels diferents protocols vigents, cada centre educatiu disposarà d'unes **persones referents** dins del claustre, de representació de l'alumnat i del Consell Escolar que, amb diferents graus d'intervenció i responsabilitat, han de vetllar perquè el centre sigui un entorn segur i lliure de violències.

Aquestes figures de referència són:

- La direcció del centre educatiu.
- El coordinador o coordinadora de Coeducació, Convivència i Benestar de l'alumnat (COCOBE).
- Referent de violència zero de l'alumnat.
- La persona impulsora de la igualtat del Consell Escolar.

A Catalunya hi ha més de 5.000 centres educatius. Quan tots els centres incorporin aquestes persones de referència, disposarem d'una xarxa de més de 10.000 persones formades que poden actuar com a agents d'igualtat⁸ i vetllar pel bon tracte en les relacions educatives i en relació amb altres aspectes com el llenguatge, el material escolar, el gènere o les violències.

La direcció de tots els centres educatius de Catalunya té la responsabilitat d'activar els protocols vigents i ha de conèixer el procediment d'actuació quan li arribi la comunicació d'un cas. Correspon a la direcció del centre educatiu establir mecanismes de coordinació eficaços amb les tres persones referents dins el centre educatiu. Així mateix, ha de vetllar per la confidencialitat de les dades personals i atribuirà diferents nivells d'implicació als referents del cas.

.....
⁷ Tal com es recull a la Moció 140/XI del Parlament de Catalunya, sobre la coeducació, aprovada pel Parlament el 29 de juny de 2017.

⁸ Nerea Barjola, *Microfísica sexista del poder. El caso Alcàsser y la construcción del terror sexual*, Barcelona, Virus, 2018.

Coordinador/a de Coeducació, Convivència i Benestar de l'alumnat. Aquesta persona ostenta el càrrec de coordinador o coordinadora de Coeducació, Convivència i Benestar de l'alumnat (COCOBE), treballa conjuntament amb la direcció del centre i desenvolupa les funcions per impulsar la coeducació en la comunitat educativa, promoure la convivència positiva en el centre educatiu, protegir l'alumnat davant de situacions de violència i vetllar pel benestar emocional de l'alumnat.

Referent de violència zero de l'alumnat. Tots els centres d'educació secundària i del cicle superior de primària de Catalunya hauran de tenir el referent de violència zero que formi part de l'alumnat. L'equip directiu ha de vetllar perquè la resta de la comunitat educativa conegui aquests alumnes i perquè puguin desenvolupar les seves funcions dins del centre.

La persona impulsora de la igualtat del Consell Escolar. L'article 126.2 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, explicita que una vegada s'hagi constituït el Consell Escolar del centre, aquest ha de designar una persona que impulsi mesures educatives per fomentar la igualtat real i efectiva entre homes i dones al centre educatiu.

Als serveis territorials d'Educació

La Inspecció educativa és una peça clau en el marc del pla «Les escoles lliures de violències» i disposa d'un **referent d'Inspecció d'Educació** del pla a cadascun dels serveis territorials. Aquestes persones són les encarregades de centralitzar la informació dels casos arreu del territori en coordinació amb la USAV, amb els referents de violències dels serveis territorials i amb les direccions dels centres educatius. Les seves funcions van dirigides a coordinar la Inspecció educativa del seu servei territorial en matèria de violència, assessorar i acompanyar en situacions de violència, donar suport i acompanyar a la inspecció del centre quan s'escaigui, liderar les comissions territorials del pla «Les escoles lliures de violències», coordinar-se amb la USAV de forma periòdica i ser el referent territorial del Departament d'Educació i Formació Professional de l'Estratègia Barnahus en col·laboració amb la persona referent de violències del territori.

També compten amb la **coordinació dels serveis educatius dels serveis territorials**, que té assignades les funcions de promoció de recursos en situacions concretes de violències i de participació en les comissions territorials del pla «Les escoles lliures de violències».

Les **referents de violències dels serveis territorials** són treballadores socials encarregades d'impulsar el pla «Les escoles lliures de violències» en coordinació permanent amb la USAV per planificar, fer el seguiment i valorar les actuacions dutes a terme. També han de participar en les comissions Barnahus del territori, tot fent el seguiment dels casos.

Altres equips d'intervenció

Els equips d'intervenció fan referència als diferents equips que poden donar suport en situacions de violència, especialment en casos de violència sexual contra menors, en col·laboració amb diferents institucions públiques o privades.

Els **Equips Itinerants de Contenció i Assistència** (EICA) tenen com a objectiu donar suport immediat i especialitzat als equips directius, al professorat, a l'alumnat implicat i a les seves famílies. A través d'una relació contractual amb entitats especialitzades en l'abordatge de les violències, es proporciona als centres una assistència per contenir i orientar les primeres intervencions en situacions complexes com són les diferents formes de violències que es donen en espais educatius. Aquests equips són coordinats per part de la USAV.

La **Barnahus. Unitat integrada d'atenció a infants i adolescents víctimes d'abusos sexuals** facilita que tots els departaments que intervenen en un cas de violència sexual a menors es coordinin i treballin sota el mateix sostre, evitant d'aquesta manera que l'infant s'hagi d'anar desplaçant als diferents serveis involucrats i reduint, per tant, la revictimització.

També formen part dels equips d'intervenció la xarxa d'atenció i recuperació de les violències masclistes i la xarxa d'atenció integral (SAI) LGBTI+.

La coordinació

Totes les persones que integren el sistema educatiu de Catalunya han d'unir esforços per erradicar les violències en l'àmbit dels centres educatius. La intervenció en el desplegament del pla «Les escoles lliures de violències» demana la col·laboració i la complementarietat de totes les persones implicades. Les aliances entre persones i organitzacions són les que han de permetre crear xarxes de col·laboració estables per evitar duplicitats i potenciar el treball conjunt que ajudi a qui ha patit una violència, les seves famílies i la comunitat educativa.

Cal formalitzar, doncs, els espais de coordinació al territori per assegurar que l'atenció als infants i adolescents es duu a terme amb la màxima informació possible i amb l'abordatge interdisciplinari i interdepartamental que requereix. Les comissions d'atenció a la diversitat dels centres i la subcomissió social, si escau, són l'enllaç amb els serveis socials del territori i poden contribuir tant a millorar els processos com a donar una resposta unificada als casos de violència que s'esdevinguin.

L'estructura territorial es compon dels diferents nivells de coordinació que exposem a continuació:

Les comissions d'atenció educativa inclusiva i les comissions socials de centre

Tots els centres educatius, a través de les Normes d'Organització i Funcionament del Centre (NOFC) i del projecte educatiu del centre (PEC), estableixen els mecanismes que han d'afavorir la coordinació amb els serveis educatius, els serveis municipals o altres serveis de l'entorn de centre. Un d'aquests mecanismes de coordinació entre els serveis socials municipals, els membres del mateix centre i professionals externs són **les comissions d'atenció educativa inclusiva (CAEI)**. Es tracta d'un espai interdisciplinari del qual pot néixer al mateix centre una **comissió social (CS)** per atendre les demandes detectades de possibles factors de risc en l'alumnat escolaritzat. Implica el treball conjunt dels diferents serveis que incideixen tant en els menors com en les seves famílies i té l'objectiu de garantir contextos de desenvolupament òptims.

En el marc del pla «Les escoles lliures de violència», la Comissió Social (CS) o la mateixa Comissió d'Atenció Educativa Inclusiva (CAEI) esdevé l'espai privilegiat i necessari de coordinació local o comarcal per a l'abordatge dels **casos de violències**.

Els espais de coordinació locals o comarcals

Molts municipis, a banda de les comissions socials abans esmentades, han creat altres espais o xarxes de treball interdisciplinari per a l'abordatge de situacions d'infància en risc que tenen l'objectiu de garantir una resposta adequada. Aquesta resposta s'ha de basar en la corresponsabilitat professional, de manera que s'asseguri la protecció i el desenvolupament integral dels infants i

adolescents, per això cal que disposin de mecanismes de coordinació estables amb la participació de diferents professionals de l'àmbit local vinculats a la problemàtica de cada cas: serveis socials, equips d'atenció a la infància i adolescència (EAIA), serveis d'igualtat, serveis de salut mental, policia local o Mossos d'Esquadra, així com referents del centre educatiu, dels EAP i d'Inspecció educativa.

Aquests **espais de coordinació locals o comarcals** són una eina molt potent per treballar coordinadament amb els agents implicats en cada cas. Per tant, cal comptar-hi, enfortir-los o crear-ne de nous i incorporar-hi les persones referents del pla «Les escoles lliures de violència» dels centres educatius, així com dels delegats i delegades dels plans educatius d'entorn per garantir una actuació coordinada contra els casos de maltractament infantil i adolescent.

Xarxa de coordinació territorial del pla «Les escoles lliures de violència»

L'adequat desenvolupament de les intervencions en les violències previstes en aquest pla requereix l'assessorament, l'acompanyament i la implicació de diferents professionals. Per aquest motiu, es proposa l'establiment d'una **xarxa de coordinació territorial** a cadascun dels serveis territorials d'Educació.

Aquesta xarxa estarà formada per les respectives persones referents:

- Referent de la Inspecció d'Educació.
- El coordinador o coordinadora dels serveis educatius del servei territorials.
- Referent de violències del servei territorial.

Es pot comptar amb el suport i coordinació de personal de la USAV.

La xarxa ha de vetllar per un abordatge transversal i coherent al llarg de les diferents etapes educatives obligatòries i postobligatòries a tot l'alumnat de cada territori i sistematitzar la recollida de dades, de manera que permeti avaluar i millorar les intervencions enfocades a l'erradicació de les violències.

La comissió de seguiment del pla «Les escoles lliures de violència»

El pla «Les escoles lliures de violències» preveu una comissió plenària de seguiment que es reunirà periòdicament, formada pels diferents agents que hi actuen. La secretaria d'aquesta comissió recaurà en la USAV, adscrita a la Subdirecció General d'Orientació, Participació i Benestar de l'Alumnat.

La comissió de seguiment establirà sessions plenàries amb la participació de totes les persones referents dels territoris:

- 12 referents de la Inspecció d'Educació.
- 12 coordinadors o coordinadores dels serveis educatius dels serveis territorials.
- 12 referents de violències dels serveis territorials.

Les sessions plenàries han de vetllar per garantir l'abordatge transversal i coherent al llarg de les diferents etapes educatives obligatòries i postobligatòries a tot l'alumnat de Catalunya, i facilitar la sistematització de les dades recollides a tots els territoris amb la finalitat d'avaluar i millorar les intervencions d'una manera global.

Avaluació

L'avaluació serà una acció transversal que es durà a terme de forma sistemàtica per complir amb els estàndards de qualitat, valorar l'evolució del pla «Les escoles lliures de violències» i ser-ne un motor per a la millora.

S'entén l'avaluació com un procés continu de recollida d'informació en què s'analitzen els processos i els avenços, amb la finalitat última de disposar d'informació per reajustar el pla. La Subdirecció General d'Orientació, Participació i Benestar de l'Alumnat impulsa el procés d'avaluació mitjançant la recollida de dades qualitatives i quantitatives i/o amb la participació d'entitats especialitzades de l'àmbit de l'educació i de les violències, per tal d'abordar els objectius previstos en el pla «Les escoles lliures de violències». L'any 2023 es va procedir a l'anàlisi de les necessitats del pla per continuar el 2024 amb l'avaluació del disseny del pla.

Annexos

Annex 1. Marc legal i compromisos de govern

- Estatut d'Autonomia de Catalunya.
- Llei 5/2008, del 24 d'abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista (modificada per la Llei 17/2020, del 22 de desembre).
- Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació.
- Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència.
- Llei 11/2014, del 10 d'octubre, per garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia.
- Llei 19/2020, del 30 de desembre, d'igualtat de tracte i no-discriminació.
- Llei 4/2023, de 28 de febrer, per a la igualtat real i efectiva de les persones trans i per a la garantia dels drets de les persones LGTBI.
- Llei orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència enfront de la violència.
- Llei 17/2015, de 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes.
- Llei orgànica 3/2020 (LOMLOE), de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació.
- Decret 129/2006, de 9 de maig, de l'Observatori dels Drets de la Infància.
- Decret 279/2006, de 4 de juliol, sobre drets i deures de l'alumnat i regulació de la convivència en els centres educatius no universitaris de Catalunya.
- Moció 6/XI del Parlament de Catalunya, sobre mesures per garantir la protecció dels menors en l'àmbit educatiu i altres espais de formació, de 3 de març de 2016.
- Moció 32/XII del Parlament de Catalunya, sobre la lluita contra les violències masclistes de 13 de desembre de 2018.
- Moció 64/XII del Parlament de Catalunya, sobre la protecció dels infants i els adolescents als centres escolars, de 20 de març de 2019.

- Protocol marc i circuit nacional per a una intervenció coordinada contra la violència masclista en l'àmbit de l'Administració de la Generalitat de Catalunya (11 d'abril 2008).
- Pacte europeu per a la igualtat de gènere (2011-2020), març 2011.
- Pacte per a la infància a Catalunya de 19 de juliol de 2013.
- Pla d'igualtat de gènere del sistema educatiu, aprovat el 20 de gener de 2015.
- L'agenda 2030 i les estratègies de la UNESCO, de 2015.
- Protocol d'actuació entre els departaments de Treball, Afers Socials i Famílies i d'Ensenyament, de prevenció, detecció, notificació, derivació i coordinació de les situacions de maltractament infantil i adolescent en l'àmbit educatiu. Acord GOV/79/2016, de 14 de juny.
- Pla d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes de l'Administració de la Generalitat de Catalunya. Direcció General de Funció Pública, aprovat per l'Acord de Govern de 17 gener de 2017.
- Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya. Acord GOV/97/2017, de 18 de juliol.
- Pla interdepartamental LGBTI 2019-2022, novembre 2017.
- Document refós de mesures del Pacte d'Estat en matèria de Violència de Gènere. Congrés i Senat. Maig 2019.
- Pla estratègic de polítiques d'igualtat de gènere del Govern de la Generalitat 2019-2022, aprovat per l'Acord de Govern de 9 de juliol 2019, que engloba l'eix 3. Prevenció i erradicació de les violències masclistes (II Programa d'intervenció integral contra la violència masclista).

Annex 2. Glossari

Violència masclista

Seguint la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista, és la violència que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions i les coaccions, tingui com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat.

Com esmenta la Llei 5/2008, també els fills i filles dependents de les dones que es troben en situació de violència masclista són subjectes de dret de la llei. Igualment, tota referència a les dones incloses en la llei s'entén que inclou les nenes i les adolescents, i per tant també les dones, nenes i adolescents transgènere.

Violència sexual

En el present document no es fa referència al terme «abús sexual», sinó que es parla de «violències sexuals» atenent al canvi de mirada i nomenclatura en consonància amb la Llei orgànica 10/2022, de 6 de setembre, de garantia integral de la llibertat sexual, que elimina la distinció entre agressió i abús sexual perquè considera violències sexuals totes les conductes que atempten contra la llibertat sexual sense el consentiment de l'altra persona.

S'entén per violència sexual qualsevol acte que atempti contra la llibertat sexual i la dignitat personal de la dona creant unes condicions o aprofitant-se d'un context que, directament o indirectament, imposin una pràctica sexual sense tenir el consentiment ni la voluntat de la dona, amb independència del vincle que hi hagi entre la dona i l'agressor o agressors. Inclou l'accés corporal, la mutilació genital o el risc de patir-ne, els matrimonis forçats, el tràfic de dones amb finalitat d'explotació sexual, l'assetjament sexual i per raó de sexe, l'amenaça sexual, l'exhibició, l'observació i la imposició de qualsevol pràctica sexual, entre altres conductes.

Bon tracte

El bon tracte es refereix a una manera d'interactuar i relacionar-se amb els altres de manera respectuosa, empàtica i positiva. Implica reconèixer la dignitat i els drets de cada persona, així com actuar amb consideració cap als seus sentiments, necessitats i opinions.

El bon tracte implica, entre d'altres coses:

Respecte: tractar les persones amb cortesia, escoltar els seus punts de vista i opinions, i valorar la seva individualitat i autonomia.

Empatia: ser capaç de posar-se en el lloc de l'altre, comprendre les seves emocions i mostrar sensibilitat cap a les seves experiències i circumstàncies.

No-violència: abstenir-se d'utilitzar qualsevol forma de violència física, emocional o verbal, i resoldre els conflictes de manera pacífica i constructiva.

Suport: brindar ajuda, comprensió i solidaritat en moments difícils, així com fomentar el desenvolupament personal i el benestar de les persones.

Equitat: tractar totes les persones de manera justa i igualitària, sense discriminació basada en característiques com el gènere, la raça, l'orientació sexual o la religió, entre d'altres.

El bon tracte consisteix també a donar suport a totes les persones que ho requereixin, oferir un espai en què es puguin expressar i desenvolupar en llibertat, i acompanyar-les en tots aquests processos.

El bon tracte s'anticipa a les situacions de violència i maltractament a infants i adolescents, i busca millorar el benestar infantil i adolescent. Perquè existeixi el bon tracte hem d'oferir espais segurs.

Activitat finançada amb la col·laboració del Ministeri d'Igualtat (Secretaria d'Estat d'Igualtat i contra la Violència de Gènere).

